

EESTI MÕTTELUGU 74

Karl Ast Rumor

Maailma lõpus

Koostaja: Hando Runnel

“Eesti mõtelloo” sarja peatoimetaja: Hando Runnel
Sarja kujundus: Kaljo Põllu

“Eesti mõtelloo” raamatute väljaandmist
toetab Eesti Mõtelloo Sihtkapital

Selle raamatu väljaandmist on toetanud
Kultuuriministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium,
Eesti Kultuurkapital

Toimetanud Siiri Ombler

© Ilmamaa 2007
Vanemuise 19, 51014 Tartu
www.ilmamaa.ee
ISBN 978-9985-77-232-4
ISSN 1024-1604 nr. 74
OÜ Greif trükikoda
Kastani 38, 50410 Tartu

Sisukord

Saateks (<i>Hando Runnel</i>).....	9
--------------------------------------	---

I. PETSERI POISS

Rong liigub... (1904).....	15
Tuul (1904).....	16
Suvidsõpühä puulpäävä õdangul (1913).....	19
Vastus härra Gottlieb Astile (1905).....	21
Otsekohesed ja kaused maksud (1905).....	24
Oktoobri päevil (1931).....	37
Soomes (1906).....	43
Kahele poole (1906).....	46
Tartu pidupäevad (1906).....	49
Aegade varjud (1911).....	80
Hull (1911).....	84
Aafrika (1912).....	88
Kiirkirjad Saksamaa reisilt (1911).....	97
Ärge ihake odavat võitu! (1912).....	101
Kollane vägilane (1913).....	104
Rahu (1913).....	109
Lahkumisesõna ühele elust taganenule (1913).....	111
Eesõigustatud linn (1913).....	114
Laukatagune küla (1914).....	117
Meri (1914).....	120
Kiirkirjad reisilt (1914).....	122
Neil päevil (1914).....	160
Eduard Vilde viiekümnendal sünnipäeval (1915).....	163
Ormusson inimesena (1915).....	166
Sõja aastapäeval (1915).....	169

Kompromisside mädamunast (1915).....	171
Kas uus mõistete ümberhindamine? (1915).....	175
Käsikirju sorides (1917).....	178
17. oktoober 1905 – 1. märts 1917 (1917).....	181
Mida mõistame autonoomia all? (1917).....	184
Lõhe Eestimaa Sotsiaaldemokraatlikus Erakonnas (1917).....	187

II. TOOMPEA MEHED

Eesti Sotsiaaldemokraatliku Tööliste Partei deklaratsioon

Eesti Maapäevale (1919).....	191
Missugune kord peab valitsema Eesti vabariigis? (1919).....	193
Eesti vabariigi ajutise põhiseaduse küsimus (1919).....	206
Eesti vabariigi valitsemise ajutine korraldus (1919).....	216
Sõjalised sündmused lõuna väerinnal (1919).....	222
Maaseaduse eelnõu esimesel lugemisel (1919).....	226
Ametiühisuste kongress (1919).....	236
Tartu rahuleping (1920).....	239
<i>Sit tibi terra levis...</i> (1920).....	245
Väike mälestus Jüri Vilmsist (1920).....	248
Sõjaseaduse edasikestmisest (1921).....	251
Marseille (1922).....	255
Alhambra (1922).....	259
Toompea (1922).....	271
Abieluseadus esimesel lugemisel (1922).....	286
Avalikkude keskkoolide seadus (1922).....	293
Londoni kiri (1924).....	302
Eesti parlamendi koosolekute asjaajamise korrast ja selle puudulikkusest (1924).....	308
Riigikogu liikmete vahi alla võtmise asjus (1924).....	315
Sõda – painaja (1925).....	321
Ärge pigistage silmi kinni! (1926).....	324
Meie tööstuse väljavaated (1927).....	328
Töölisliikumise eeldused Eestis (1927).....	332
Ühiskondlikkude pahede suur kuritegevus (1927).....	336
Sacco ja Vanzetti (1927).....	340
Riigimets härrasasunikkude kirve all (1927).....	344

Sisukord

India vabadusliikumine (1930)	361
Mõtteid ja märkmeid erandlikust isikust (1930).....	377
Tervitus "Päevalehe" juubeliks (1930).....	382
Põhiseaduse muutmine päevakorral (1932).....	384
Vabariigi viieteistkümnendal aastapäeval (1933)	412
Demokraatliku Eesti loojakul (1955)	416
<i>Ilmumisandmed ja märkused</i>	423
<i>Nimeloend</i>	429

SAATEKS

Karl Ast ehk Karl Rumor [: rumoor – kisa, kumu, segadus] ehk Kaarlo Orava ehk Karl Rumor Ast ehk Karl Ast Rumor (1886–1971) oli läbematu inimlaps ning 1905. a. tegelane, püsimate poliitik, keskendumata kirjanik, noorena mürtsumees, vanana kõiges kahkleja, siiski aumees ning paras optimist *par excellence*.

Tema kohta võiks öelda: sai justkui kõndides kirjanikuks, matkates mõttetargaks. Sest tema kohta on ka öeldud: ta oli nägija! Kuid kes nägijaks loodud, see peab ju liikuma, et võimalikult palju näha saada, ning rakendama oma temperamenti kõige nähtava nimetamisel, kirjeldamisel ja hindamisel.

Tema temperament on dramaatiline, sest ta peab olema pidevas kahekõnes kõigega: oma ümbrusega, terve maailmaga, lõpuks – iseendagagi, see tähendab oma lõhestatud hinge teise minaga, oma hinge teisikuga, nagu ta ütleb. Ta ei suuda olla kuigi kaua askeetlikus pühakuüksinduses, varsti peab ta jälle ümber asuma, mingi draama tegelaseks saama. See ei pruugi olla just tragöödia. Aga traagiline elutunne, suure kurbuse tunne saadab teda eluaeg ka rõõmsates paikades, kui ta vaatlejana näeb isennast, inimest, inimkonda ja naist, isegi naist, kui on küllalt ju temaga ilulunud. Igatseda kõrgusi ja mitte salata sügavusi ongi tema ausus ehk loomus ehk and.

Nõnda on nägija elu kui reportaaž, mida tuleks mõista algusest lõpuni kulgeva tervikuna, tervikteksti ehk lakkamatu jutustusena, katkematu pildireana. Kui Karl Ast Rumori loomingu võtta vaid esteetilisem ollus, paljalt ilukirjandusžanr, ei näe me seda reportaaži, ei iial isiksust ennast üleni. Me ainult aimame, nagu kirjeldab oma aimdust Astist-Rumorist Raimond Kolk: “Kuulumata eesti kirjanduse suurte nimede hulka, on Rumor ometi selle kirjanduse vääramatu raudvara, mitmekesine

peotäis maitseaineid, asendamatu ja vananematu väärtusega pipar ja sool” (1965).

Karl Ast Rumori isiksust ja andi ja temperamenti on vast esimesena õiglaselt hinnata osanud Karl August Hindrey, kui ta arvustas mässsumehe romantilist raamatut “Lumiste kõrguste poole” (1913) nii: ““Lumiste kõrguste poole” on imelik raamat. On ka segast mõju avaldav raamat, kus otsa peale ei saa, millal tõde algab ja luule lõpeb, on oma kompositsiooni poolest stiiliühtlane, kuid sisus pidustab fantastiline ollus niisuguseid orgiaid, et reaalsete nähtuste sisse, mis raamatus olemas, mitte uskuda ei taha. [...] Seda tundmust võib igauks kergeste ka väiksemal määral läbi elada. Sõidetagu kitsastest ja vastikuks läinud oludest välja, raudteega, laevaga, ükstäis, siis tuntakse, et inimene ikka rohkem iseene ja terve maailma laotuse päralt on, ja siis vabanevad sinus hääled, mis seni vaikusid. Olgu see ka siis küll ehk suuremal määral õhumuutuse mõjul käima pandud keheline protsess – sellest sündiva hingelise protsessi kuju on kaasinimesele huvitav ja loob kaasaalamise tuju. [...] Me teame, kuidas Nietzsche mägedes üle kaljude komistades ja rahnude üle rutates oma lauseid raius, mis oma tuiksoonelöögi poolest hoopis teistlaadi on kui tema legendikul loodud sõnad. [...] Ja ma tahaksin ka K. Rumori tööd, mis ma kuskile mujale mahutada ei saa, k o r g u s t i k u - a f f e k t i mõjul sündinud toodete, sel korral reisikirjelduste sekka asetada. Muidugi, ilma et ma tema väärtust liialdaksin.”

Nõnda on ka Karl Ast Rumori kolmeköiteliseks kujunev “Maailma lõpus” sisult autori reisikirjeldus läbi omaenese elu, mis pole kaugeltki ainult omaenese oma, ja läbi selle imeliku, korrastamata, ja raskesti korrastatava maailma, kus tuli elades viibida. Et toonitada autori temperamendi dramaatilisust, liigendub teos välist ajalugu, eeskätt Eesti (ja Euroopa) ajalugu taustana silme ees hoidvalt järgmiselt: I. Petseri poiss; II. Toompea mehed; III. Lääs-Ida-Lääs; IV. Riigikaotus; V. Lõplikus lõksus. See on Asti teekond tsaariajast läbi kahe maailmasõja, Eesti riigi loomise, omariikluse, ning läbi riigikaotuse otsatusse, ääretusse, põhjatusse pagulaspõlve.

Karl Ast Rumori kirjutatud mälestusteraamat “Aegade sa-destus” (1963 jj.) on paljudele eluloouurijatele tänuväärt allikas, aga ka komistuskivi, kui ta muudab tõlgendamise kohustavaks. Karl Rumori kirjandusliku loomingu tähelepanuväärsemad ja suveräänsemad käsitlejad on ajaloo jooksul (1927–2007) olnud Ilmar Reiman, Alfred Kurlents, Helmi Eller, Gustav Suits, Bernard Kangro, Toomas Liiv, Ülo Tonts, Toomas Haug, Janika Kronberg ja – paljud teised. Kuid lõpuks – esmane au ja tänu käesoleva raamatu algamise eest kuulub ju Hille Saluäärele!

9. märtsil 2007

H. R.

I
PETSERI POISS

RONG LIIGUB...

Rong liigub... Jää Jumalaga kõik,
Mis lapsepõlve päevil
Mu rinnas leidis koha paraja;
Jää Jumalaga kõik, mis elualgel
Mind tervitas nii kurva naeratusega...
Rong liigub... Jää Jumalaga sa
Mu püham palvekoda,
Mu lapsepõlve süüta paleus;
Jää Jumalaga kodu metsakohin –
Mind võitlus meelitab, mind kutsub elu-torm...
Rong liigub ... ju rattad veerevad
Ja noble raudruun kannab
Mind mühavasse eluvoolusse; –
Rind kerkib igatsuste paistusel,
Õrn ärevus toob palgele mul pisara...

TUUL

Mets kahiseb täierinnaliselt ja ta sõnadeta laul kostab kurvalt, kaebavalt...

Aga kange tuul mässab ja möllab nagu metsaline ägedas vihas ning keerleb meeletu-vallatul tantsul niidul ja nurmedel, metsas ja mägedel oma hävitavat tööd tehes. Näitab, nagu ei oleks ta iialgi vabadust maitsnud, nagu oleks ta surutud rinnas laavameri lainetama löönud, nagu oleks ta praegu kütkeid purustades mehisele tööväljale tormanud ja nagu näitaks ta nüüd, nüüd, vabadust tundes, oma tagasihoidmata, taltsutamata jõudu...

Vaata: seal mängib ta, tolmutpilvesid kõrgele ülesse keerutades, seal rõhub ta nagu ärritatud lõvi oma rinda kaljupankade vastu, seal, lagedal väljal näitab ta oma tulist jooksu, katsub jõudu tugeva tamme kallal, kohiseb kohutavalt tihedas padrikus ja tõttab ähvardaval tuhinal kena metsatuka sisse, kus teda noored kangelased võitlusehimus vastu võtavad; kuid nad on veel liig jõuetud seesugusele tormile vastu panema, painutavad tema ees kuni maani oma haljakroonilisi peasid ja nutavad, nutavad pisarateta...

Tuul, tuul, sa oled eksiteel...

Mitte siin ei peaks su tööväli olema ... ei! Täitsa ise viisil peaks su tormitiiv lehvima ja koguni teisel kujul peaks su raugemata jõud ennast ilmutama... Oo, su hävitamisetöö võiks kasulik olla!

Näed, vanad, verisüdamelised ja ussidest ning mardikatest kubisevad puuvaremed varjavad ja lämmatavad noored kasvud enda alla ära ja täidavad õhku kihvtiga; näe, seal kükitavad poolmädanenud kännud ja nende tihedad juured ei lase noori puid kosuda; vaat kus, tuul, su tööpõld on!

Kanna, kanna kaugele meist ära need mädanenud risud! Kisu nad ühes mättaga mullapõuest ülesse ja vii nad ära siit: nad on häbiks ja teotuseks kodumaale!

Kuid ära sa, tuul, noortele võsudele ja sirgetele eluhimulistele puudele vaeva tee; las nad kasvavad inimesesoole kasuks, las nad õitsevad auks ja iluks isamaale!...

*

Tuul on tõusemas. Vahepeal kiunub ta nagu väeti laps kurvalt ja kaebavalt, kuid seal tuleb tugevam tõuge, ja nagu midagi kohutavat ette kuulutades tõttab ta tantsides veteväljale.

Meri nagu ärkab. Ta sinakas-must veekaas lööb kõikuma ja lainete mäng muutub elavamaks.

Seal kaugel, kaugel laialises veteriigis, mida pimedus meie silmade ees kinni katab, seal kaugel, kus pilved merega kokku sulavad, kus kõik eluta ja surnud näib olema – võitlevad lained juba kangelasejõul ja nende igavene vägev laul heliseb vaimustava muusikana õhus.

Kõrgel taevaserval roomavad tumedates kogudes paksud pilvepangad ja kummardavad ikka ligemale ja ligemale mere poole, nagu vestaksivad nad salajuttu lainetega.

Aga kõrged mäed seisavad uhkeste ja kõikumata tormi käes ning ei pane ähvardavaid lainete löökisid täheleegi. Nad on nii suurepäralised, nii kuninglikult toredad... Nende kõrge pilk viib taevas ja lumega kroonitud pea tungib pilve pardani.

Oh oleksivad mul tormi tiivad ja võiksin ma sinna kõrgele kaljule tõusta – ma nutaksin rõõmu pärast! Ma ei kardaks siis merd ja tema kohutavat veekogu ... oh ei! Ma lendaksin tuule kiigutusel alla laineteriigi poole ja ta võtaks mind vastu, hellitaks ning kaisutaks mind oma jahedas rüpes ... oh meri...

Praegu möllab ta ja lööb vihaselt laineid kaljude vastu; ta veekogu on põhjani liikuma pandud.

Vaata: kas sa näed, seal kaugel pimeduse hõlmas tõusevad ja vajuvad valged täpikesed nagu linajuukselised lapsepead? Need on lainete vahutavad turjad! Vaat, vaat, nad kõiguvad!

Ja mulle näitab, nagu tõuseks praegu sügavuse rüpest vägev
lainevoog ja paiskaks pilvedeni vahutavaid veesambaid üles.
Meri õhkab...

SUVIDSÕPÜHÄ PUULPÄÄVÄ ÕDANGUL

Pääväkene vinnü õdangohe. Valta vari ol' jo otsaga Pedäspä külä poolõ püürdnü. Õhvakõsõ müüge ja küsse süvvä. Tsiaputlasõ käve ka morro pitte ja kaie tareläve poole: kas pernaane tulõ tsolgi-pangiga vai ei tulõ?

Kulla eläjäkese, karja päse'es ni süägi vesine! A' vast pernaane süüdü, ku' tsura olõndõllõsõ... Timmo, lase tsia tanomehe! Ku' hüä lats olõt, saat pühis valgõ hammõ.

Võeh, võeh, võeh, Essäkene, kos na ao omma vai jääse! Am's no käve ristel vastah, am's kõo lehekese tuulõ kätte pässi, a' hummõn jo' suvidsõ-pühäkeseki kottõh. Vaja õks rühki ja valmistata. Ega tah pikkä aigu inämb ei olõ: ni pia ku valta vari Pedäspä külä päält ar' püürd, omma tsuraki kottõh.

Kaeh, Johorka naane türk'täs jal' aida poole: timäl, tiijat, tääm-bä suur mosna-päiv – hummogu varra olõvat jo kats vinläst liikva peräh käünü. Ah olõs sinno, tühä võtsa pääle, uma liikvaka!

Vaja ol' põrsillõ tsagõhit tetä, morro pühki, ahjo küttä, Johorka ummiga sanna peräst tõrõlda, haugast hirmuta, õhvakõisi juuta... – vai, Jummal sa no kõikõ ar' jovvat jutusta! Pääväkene mutku' katte inne. Tsuratulli ka jo kodo ja lätsi külä pääle sanna. Mutku' ma ütsindä tallidi ja tallidi, ni kavva ku' latsõkõsõ sannast tullõh õkva ku' varsakõsõ üle moro joosi: "Maama, anna kakorkat, anna kakorkat!"

"Kulla latsõkõsõ, mast ma no anna'í? Anna külh! Läke tarrõ: las imä kaes perrä, kas kakorka kütse omma."

Panni sis latsõkõsõ õdangut süümä, esi lätsi sanna. Lätsi ja mõtli: Essäkene, mis no viga ellä om! Pallo joht olõ'í midägi, a' kõkkõ haardus. Nigu parhillaki: kakorka jahukõsõ omma Petserist hindäst tuudu, kiisku telle Võõpsu külä umaste käest, a' kanamunakõisist, võijust ja muust sändsest kraamist massa'í

juttugi tetta, sest nu´ omma õks alati umast käest olnu. Ja ega, Jummal tennätü, nälgå joht näe´i, ni näe´s noorigu põlvõhgi.

Miä no üts vai tõõnõ kõrd hätä ol´, ega tu peräst nurista vöi.

A´ sis ku´ kadonu täta-maama viil eloh ol´ – Jummal ülendägu hingekest – ja ku´ esi viil lats olli, sis sai küll hätä nätä. Ol´ õks nälgå ni rõiva puudust. Sai õks mitugi kalist pühäkest silmäviiga müüda saadõtus.

Mälehtä kõkkõ viil nigu peo-pesä päält. Huukõnõ ol´ nü ta hii-rekene vehmrite vahel ... rattakõsõ ku´ tikukarbikõsõ ... põlukõsõ õkva ku tsia-tsungõrmõkõsõ ja tarõkõnõ nigu kardola-koobakõnõ... Silmä iki sau peräst ja käe süüti, et koh lämmistä olõs ... a´ pühäkese tuli just ku´ mustsõ soe laulatusõ – kas ikõ vai tänitä. Ni sai õks mõlõmbit: ikkõ ni tänitä.

Ellimi suure külä pääl... Mügänü külas kuts´ti. Majakõsõ olli kõrvutsi tõõnõ tõõsõ ligi ehitetü, et lämmämp olõs ja et tuul vaesõmpi inemiste päävarjo ar´ saassi kaota. Mõnõh perreh ol´ immise-lõõtsakõnõ paari põrsaga ja lehmä-hingekene nime poolest, a´ mõnõh olõ´s tuudki.

Sääl tulli suvidsõ-pühäkese, nigu vaest täämbä vai hummõn tulõva´. Muu rahvas läts Verskahe kerkohe, mi ka lätsi. A´ ku´ tiidnu, sis joht lännu´s. Ullimbakõsõ ja noorõmbakõsõ ütsi jäivä kodo. Ja tuust tu asi tul´gi. – Mutku´ nägimi inne, ku´ suitsu-pilve jo taivahe tõssi, a´ ni kavva ku´ mano jõudse ol´ kõik ar palanu ... rikka ni vaese ütte kokko. Es säält olõ muud võtta, ku´ tuld piibu pääle, kelle piip viil päästetüs sai. Jumalakõnõ, lindsi nü na linu mõtsa alla. Üte lätsi maapoole pääle, tõõsõ Vinnemaale, a´ kiä kurasikamp ol´, lei rästa üles ja nakas vahtsõt ello setmä. Peräst ellimi jäl´ nigu tõõsõki ristiinemise... Ütsi mälehtädä om rasse ja süa nakkas hal´tama.

Nii tuumatatõh tulli sanna mano. Tõõsõ naase olli jo laba pääle roninu ja kindsõlõ valli andma naanu. “Jummal sekkä!” ütli ja astõ sannalävest sisse. “Jummal häämiis!” vastsi tõõsõ ja nuhtli hinnäst edesi. A´ sann ol´ kuumas kütet, ni et kikaski kirgi ei olõs süändännü.

“Tõmmakõ, tsitsõ-sõsarõkõsõ! ... Ei massa kihäle junni jättä... Hummõn kalis suvidsõ pühäkene, sis aigu küll puhata.”

Nimeloend

- Abramson, töölisliikumise tegelane 334
Adamson, Amandus 67
Adelson, metsnik 354
Aivazovski, Ivan 95
Amberg, Oskar 296–297, 299, 301
Ani, Alma 41
Anvelt, Jaan 282–283, 334
Asquith, Herbert Henry 175
Ast, Gottlieb 21–22, 39, 380
Ast, Karl 23, 188, 192, 318, 416
- Bahadur, šahh 363
Bellmann, Carl Michael 128
Birk, Ado 225
Borgenstierna, kapten 145–146
Brausen, aednik 276
Briand, Aristide 175
Bulögin, Aleksander 22
Burmann, Karl 303
Böcklin, Arnold 65, 151
- Cervantes Saavedra, Miguel de 168
Cortney, lord 176–177
- Daniel, Oskar 347
Danton, Georges 245
Donn, kindral 182
Durnovo, Pjotr 48
- Eckman, vangivalvur 278
Einbund, Karl 217
Eller, Helmi 11
Ernits, Villem 299
- Foma, vang 38
Fuks, Johannes 356–357
- Gandhi, Mahatma 363–370, 372–376
Garibaldi, Giuseppe 245
Gorki, Maksim 66
Grimpel, töölisliikumise tegelane 334
Gustavson, Oskar 350, 356
- Hammer, asunik 356–357
Hatschek, Julius 407
Haug, Toomas 11
Hindenburg, Paul v. 393
Hindrey, Karl August 10, 66
Hitler, Adolf 393
Hurt, Jakob 60–61
- Ibrus, Lilli 41
Ibsen, Henrik 287
Ignatjev, krahv 297
Irwin, Lord 373
Irving, Washington 263, 265

- Ital, vang 277–278
- Jahan, šahh 364
- Janson(s), Janis 41
- Joffe, Adolf 246
- Johanson, Leopold-Johannes 350, 418
- Joonas, Erich 416
- Juhtund, Johann 304
- Jõeäär, Aleksander 418
- Jürna, Johannes 318, 320
- Kallas, Oskar 302
- Kallas, Virve 302, 304
- Kangro, Bernard 11
- Karl XII 127
- Kerenski, Aleksander 182
- Kingissepp, Viktor 283, 334
- Kirotar, Elmar 302–303
- Kitsing, Julius 358
- Kitzberg, August 73–74
- Kolk, Raimond 9
- Kotsar, Kustas 182, 273, 275, 277
- Krassin, Leonid 246
- Kreutzwald, Friedrich Reinhold 61
- Krisch, vang 274–276
- Kronberg, Janika 11
- Kurlents, Alfred 11
- Kägu, töölisliikumise tegelane 334
- Käsper, Johannes 357
- Köster, Oskar 345
- Köstner, Nikolai 188
- Küien, vang 276
- Laidoner, Johann 420
- Laipmann, Hans 66
- Larka, Andres 420
- Lattik, Jaan 293–294
- Leetsman, Anna 282
- Lenin, Vladimir 252, 341
- Leoke, Jaan 143
- Leonardo da Vinci 128
- Liiv, Toomas 11
- Lindpere, Samuel 70
- Linne, Karl 127
- Lintrop, Jaan 160
- Lorburn, lord-kantsler 176–177
- Lubi, vangivalvur 278
- Luiga, Juhan 383
- Luksepp, üliõpilane 42
- Lurich, Georg 101, 111–112
- Luts, Eduard 316
- Lüdig, Mihkel 70, 72
- MacBrede, prof. 305
- Marat, Jean-Paul 245
- Martna, Mihkel 232, 291, 377–381
- Masik, Villem 41–42
- Massakas 353, 355
- Mieler, Marie 71
- Mirabeau, Gabriel Honoré de Riquetti 245
- Montesquieu, Charles de Secondat 218
- Mootse, Gustav 67
- Mozart, Wolfgang Amadeus 72
- Mändmets, Jakob 120–121
- Möllerson, Rudolf 302
- Napoleon Bonaparte 133
- Nietzsche, Friedrich 10, 299
- Olesk, Lui 251, 253–254
- Oskar II 127

- Palma Vecchio 128
Perna, saatkonnatöötaja 302
Piip, Ants 281
Piiper, Johannes 305–306
proua Piiper 305
Ploom, sotsialist-revolutsionäär
276
Pole, W. Graham 365
Poska, Jaan 246–247, 272, 279, 395
Puhk, Joakim 41–42
Puhkid 41–42
Pusta, Karl Robert 383
Päts, Konstantin 416, 419–421
Pöögelmann, Hans 61, 282–283
- Rammul, Aleksander 303–304
Rasputin, Grigori 181
Raudsepp, volinik 353–354
Raudsepp, Hugo 383
Reesen, töölisliikumise tegelane
334
Reiman, Ilmar 11
Rembrandt 128
Riismann, töölisliikumise tegelane
334
Robespierre, Maximilien 245
Rosenberg, prof. 306
Rubens, Peter Paul 128
Rubinstein, Anton 72
Rumor, Karl
vt. Karl Ast
- Sacco, Nicola 340–343
Saluäär, Hille 11
Sander, Tõnis 382
Scheffler, Austria minister 29
Schirmacher, Käthe 177
- Seljamaa, Julius 248
Silver, Jaan 282–283, 285
Simon, William Glyn Hughes 367
Sirk, Artur 420
Stolõpin, Pjotr 68
Stuck, Franz v. 65
Suits, Gustav 11
Süss, prof. 297
- Teemant, Jaan 283
Tennisson, Karl 112
Tief, Otto 347, 350–357
Tonts, Ülo 11
Toots, sotsialist-revolutsionäär 276
Trotski, Lev 252
Tuglas, Friedebert 42, 166, 168,
272
Tõnisson, Jaan 21, 57, 61, 63, 69,
217, 249, 251, 282–283, 285,
293–294, 299, 313, 356, 388,
417–419
Türna, Karl 37–38, 41
- Uesson, Anton 42
- Vallner, Artur 248–249, 281, 308
Vanzetti, Bartolomeo 340–343
Veberman, Ernst 318–319
Weinberg 173
Weiram, tisor 277
Velt, Jaan 318, 320
Vilde, Eduard 144, 163–165
Wilhelm II 133
Vilms, Jüri 248–250, 280, 283
Virgo, Eduard 383